

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	89
Land:	Gaza - Vestbredden
Kilde:	Utrikesdepartementet
Titel:	"Mänskliga rättigheter på de palestinska områdena 2005"
Udgivet:	2005
Optaget på baggrundsmaterialet:	7. april 2006

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter på de palestinska områdena 2005

Denna rapport behandlar respekten för de mänskliga rättigheterna på de av Israel ockuperade palestinska områdena inklusive de områden där den palestinska myndigheten utövar begränsat självstyre, samt det ockuperade östra Jerusalem.

Våren 2002 återtog Israel kontrollen över de områden som dessförinnan varit föremål för begränsat palestinskt självstyre. Israel kontrollerar sedan dess Västbanken med undantag för staden Jeriko som överlämnades till den palestinska myndigheten våren 2005. I september 2005 evakuerades de israeliska bosättarna från Gaza och den israeliska armén drog sig tillbaka. Israel fortsätter tills vidare att i huvudsak kontrollera Gazas gränser. Situationen avseende de mänskliga rättigheterna i Israel – och i det av Israel ockuperade syriska Golanområdet – beskrivs i en separat rapport.

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Det palestinska upproret, den så kallade intifadan, fortsatte under 2005. Jämfört med tidigare år var stridernas intensitet något lägre. I februari hölls ett toppmöte mellan den palestinska myndighetens president Abu Mazen och den israeliska premiärministern Ariel Sharon. Därefter följde periodvis ett relativt lugn på de ockuperade områdena. Israel drog sig tillbaka från Gaza i september 2005 men fortsätter att tills vidare kontrollera områdets gränser. I slutet av 2005 har våldet återigen blossat upp.

Konfrontationerna mellan israeler och palestinier sedan slutet på september 2000, då den andra intifadan inleddes, har haft djupt negativa konsekvenser beträffande respekten för de mänskliga rättigheterna och internationell humanitär rätt på de ockuperade områdena.

Israel har även under 2005 vid upprepade tillfällen i strid med den humanitära rätten använt oproportionerligt våld som drabbat civila.

Israel fortsätter att upprätta separationsbarriären på ockuperat palestinskt territorium på Västbanken. Den internationella domstolens rådgivande yttrande från 2004 om att den del av separationsbarriären som byggs på ockuperad mark står i strid med internationell lag har nyligen avvisats av den israeliska Högsta Domstolen. Däremot beordrades de exekutiva organen att revidera separationsbarriärens sträckning vid den palestinska staden Qalqiliya, av humanitära skäl. Separationsbarriären förhindrar palestinier att nå skolor, vårdinrättningar och annan social service. Palestinier boende mellan 1949 års stilleståndslinje och barriären tvingas söka tillstånd för att befinna sig i området. Jordbrukares mark hamnar inte sällan på den västra sidan av barriären. Samtidigt fortsätter bosättningsaktiviteterna i de ockuperade områdena, främst väster om separationsbarriären.

Israel har blivit mer restriktivt med att genomföra utomrättsliga avrättningar av militanta palestinier men har periodvis tillämpat denna metod. Det förekommer uppgifter om ett visst mått av fysiskt våld mot palestinier i samband med arrestering och i förhörssammanhang, i de fall man misstänker att en person har avgörande information om en förestående terroristattack. Palestinska barn sitter i israeliska förhörscenter, häkten och fängelser. Merparten är säkerhetsfångar. Rätts säkerheten för palestinier som arresteras som säkerhetsfångar är begränsad. Kvarhållande under längre tidsperioder utan rättegång förekommer (så kallat administrativt frihetsberövande).

Även den palestinska myndigheten gör sig skyldig till överträdelser av de mänskliga rättigheterna. Rättsväsendet är undermåligt och rätts säkerheten dålig. Tortyr förekommer i häkten och fängelser. Under 2005 genomfördes de första avrättningarna sedan 2002. Positivt är att säkerhetsdomstolarna enligt människorättsorganisationer inte längre är verksamma.

I januari anordnade den palestinska myndigheten presidentval som Abu Mazen vann. Sedan december 2004 har tre omgångar lokalval genomförts. En fjärde och femte omgång förbereds. Val till det lagstiftande rådet skulle ha hållits i juli 2005 men har senarelagts till januari 2006.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna för mänskliga rättigheter samt rapportering till FN: s konventionskommittéer

Enligt interimsoverenskommelsen från 1995 är den palestinska myndigheten förhindrad att ingå internationella överenskommelser. Palestine Liberation Organization (PLO) har rätt att ingå avtal på vissa angivna områden. Vare sig den palestinska myndigheten eller PLO kan tillträda internationella konventioner om mänskliga rättigheter.

Både Israel och PLO åtog sig enligt interimsoverenskommelsen att utöva makt och ansvar med hänsyn till internationellt accepterade normer, mänskliga rättigheter och rättstatens principer. Den palestinska myndigheten har vid upprepade tillfällen utfäst sig att efterleva de centrala konventionerna om mänskliga rättigheter. Det är tveksamt om detta alltid reflekteras i lagstiftningen. Före intifadans början inleddes ett arbete i samråd med FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter för att utarbeta en nationell plan för mänskliga rättigheter för de palestinska områdena.

PLO har undertecknat den så kallade Barcelonadeklarationen, vilken innehåller avsnitt om respekt för demokratiska processer och efterlevnad av principer om mänskliga rättigheter.

Den humanitära rätten är tillämplig på situationen på de ockuperade områdena. Särskilt relevant är den fjärde Genève-konventionen angående skydd för civila under krigstid. Israel har förklarat sig villigt att tillämpa konventionens humanitära regler, men accepterar inte att konventionen skulle vara tillämplig *de jure*. Den israeliska statsåklagaren/justitiekanslern (*Attorney General*) rekommenderade den israeliska regeringen i augusti 2004 att genomföra en grundlig utredning av förutsättningarna att formellt tillämpa Genève-konventionen *de jure* på de ockuperade områdena. Inga beslut i den riktningen har fattats av den israeliska regeringen.

De av Israel ratificerade konventionerna om mänskliga rättigheter är tillämpliga på Israels agerande på de ockuperade områdena.

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr Israels agerande på Västbanken/Gaza

Utomrättsliga avrättningar förekommer i de ockuperade områdena. Efter toppmötet i Sharm el-Sheikh i februari 2005 upphörde Israel under en period med utomrättsliga avrättningar, men fortsätter att periodvis utföra dem. Bosättare som attackerar palestinier är också vanligt förekommande.

Enligt den israeliska MR-organisationen B'tselem uppgick antalet palestinier som dödades från den andra intifadans utbrott i september 2000 till den 15 oktober 2005 till 3 334. Av dessa var 661 under arton års ålder. 300 har dödades i samband med utomrättsliga avrättningar. Antalet döda israeler uppgick under samma tidsperiod till 974 varav 117 under arton års ålder.

FN:s kommitté för mänskliga rättigheter (det vill säga kommitté för övervakandet av konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter) fastslog 2003 att utomrättsliga avrättningar inte får användas i avskräckningssyfte eller som bestraffning och att alla åtgärder måste vidtas för att istället försöka gripa en misstänkt.

Kommittén kritiserar vidare de israeliska militära styrkornas (Israeli Defense Forces, IDF) användning av mänskliga sköldar i de ockuperade områdena. Ett dödsfall har noterats i samband med sådana omständigheter. Redan 2002 utfärdade Israels Högsta Domstol ett domstolsföreläggande mot utnyttjandet av mänskliga sköldar. IDF har dock fortsatt att använda samtyckande palestinier i samband med militära operationer, i syfte att övertyga palestinier att ge upp utan strid. I oktober 2005 förbjöd den israeliska Högsta Domstolen även denna metod med hänvisning till att reellt samtycke sällan förekommer i praktiken.

Tortyr är sedan 1999 förbjuden i israelisk lag. Israel har ratificerat FN:s tortyrkonvention men den är inte inkorporerad i israelisk lag. Det förekommer uppgifter från organisationer som Human Rights Watch, B'tselem, Amnesty International, Public Committee Against Torture in Israel och al-Dameer om att ett visst mått av våld förekommer i förhörssammanhang i de fall man misstänker att en person har avgörande information om en omedelbart förestående terroristattack. Det rapporteras att palestinier i samband med gripande och förhör av den israeliska säkerhetstjänsten utsatts för förnedrande behandling, förhindrande av sömn, psykiska påtryckningar, tvingande kroppsställningar, dödshot, våldsamma skakningar och nedkylning.

FN:s kommitté för mänskliga rättigheter uttryckte 2003 oro över uppgifter om sådan behandling och Israels argument om att detta faller under 'nödvändigt försvar' (necessity defence). Israel uppmanades således att nogra utreda alla påstådda fall av misshandel och tortyr och ställa förövare inför rätta. Kommittén efterlyste också statistik över klagomål och uppföljning av dessa.

Israels agerande i östra Jerusalem

I hela Jerusalem råder israelisk lag. Ordningen upprätthålls av den reguljära israeliska polisen.

Den palestinska myndigheten

Sedan intifadans utbrott har 112 palestinska kollaboratörer (personer misstänkta för att ha samarbetat med Israel) avrättats av palestinska säkerhetsorgan eller palestinska civilpersoner enligt MR-organisationen B'tselem. Enligt den palestinska oberoende kommissionen för medborgerliga rättigheter Palestinian Independent Commission for Citizen's Rights (PICCR) har 10 personer dödats av denna anledning under 2005. Den palestinska myndighetens uppföljning av anklagelser om brott mot misstänkta kollaboratörer är synnerligen bristfällig.

Den palestinska myndighetens *Basic Law* förbjuder tortyr. Tortyr eller andra former av grym eller omänsklig behandling bedöms trots detta vara utbredd i

den palestinska myndighetens häkten och fängelser. PICCR har från allmänheten tagit emot klagomål om tortyr och andra former av omänsklig behandling från palestinska säkerhetsstyrkornas sida.

4. Dödsstraff

Dödsstraffet finns i straffskalan både på Västbanken (för 17 brottsrubriceringar) och i Gaza (15 brottsrubriceringar). PLO:s strafflag från år 1979, som tillämpats i de säkerhetsdomstolar som har varit aktiva på de palestinska områdena, tillåter dödsstraff för 42 brott. Dödsstraff har vid ett flertal tillfällen utdömts av säkerhetsdomstolar efter summariska rättegångar där den anklagades försvar närmast beskrivs som en formalitet. Ett utdömt dödsstraff måste godkännas av presidenten innan verkställandet.

Det moratorium som i praktiken varit i kraft avseende verkställande av dödsdomar sedan 2002 hävdades i och med att presidenten under 2005 auktoriserade 5 avrättningar. Enligt PICCR har 59 personer dömts till döden. Av dessa sitter 30 personer fängslade. Resten har flytt från fängelserna i samband med att dessa förstörts genom israeliska attacker. Av de 59 är 15 kollaboratörer, enligt PICCR.

5. Rättssäkerhet

Straffrättsskipningen på de ockuperade palestinska områdena sker med tillämpning av en mycket diversifierad lagstiftning. Selektivt tillämpas ottomansk lag, liksom brittisk mandatlagstiftning, och jordansk respektive egyptisk lag på Västbanken respektive Gaza. Därtill kommer israeliska militära dekret. Det är den israeliska befälhavaren över regionen som utfärdar militärorder. Dessa meddelas sällan till den palestinska civilbefolkningen som ofta medvetandegörs om militära order först när de omsätts i praktiken.

Israeliska myndigheter har deklarerat att de militärorder som reglerat förhållandena i Gaza har upphävts efter tillbakadragandet. Statusen av dessa militärorder är dock tills vidare i vissa stycken oklar.

Israels agerande på Västbanken/Gaza

Till det juridiskt sett svaga skyddet för de mänskliga rättigheterna i de ockuperade områdena bidrar att Israel alltjämt tillämpar brittisk undantagslagstiftning från den tid som föregick statens bildande. Genom hänvisning till 1945 års brittiska *Defence (Emergency) Regulations* har myndigheterna långtgående maktbefogenheter. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter uppmanar Israel att se över användningen av undantagsregler och vidta åtgärder för att minska dess användning. Israels högsta domstol fattade i september 2004 beslut om att regeringen inom sex månader ska inkomma med nya lagar och förordningar som ersätter undantagslagstiftningen. Israel har dock fortsatt att tillämpa undantagslagstiftningen under 2005.

Rättssäkerheten för palestinier som arresteras av säkerhetsskäl är synnerligen begränsad. Inga advokater tillåts under inledande förhör. Framtvingade erkännanden förekommer. Prövningen sker i militärdomstolar som enligt MR-organisationer inte uppfyller grundläggande krav på rättssäkerhet.

Administrativt frihetsberövade palestinska säkerhetsfångar sitter fängslade under längre tidsperioder utan rättegång.

Den palestinska myndigheten

Det palestinska rättsväsendet är svagt. Domstolarna utsätts ibland för otillbörlig inblandning av den exekutiva makten. Såväl domstolsväsendet som det allmänna åklagarämbetet lider av en brist på utbildad personal samt av svår resursbrist. Kompetensnivån i domarkåren är ofta låg. Som led i reformeringen av rättsväsendet har nya domare utsetts och vissa domstolsbyggnader renoverats.

Domstolsväsendet består av allmänna domstolar, militärdomstolar och, till och med juni 2003, säkerhetsdomstolar. Den palestinska rätten har i likhet med flertalet rättssystem i länder som ingått i det forna ottomanska riket övertagit det så kallade milletsystemet. Detta innebär att de erkända religiösa samfundet tillerkänns egen jurisdiktion och egna domstolar i familjemål (arv, giftermål, äktenskapsskillnad och vårdnadsrätt). För sådana familjemål finns Sha'riadomstol för muslimer och egna domstolar för de kristna samfundet.

År 1995 inrättade den palestinska myndigheten särskilda säkerhetsdomstolar, så kallade state security courts. Dåvarande premiärministern Abu Mazen tog i juni 2003 ett beslut att avskaffa dessa. Som president har Abu Mazen utfärdat ett dekret som överför rättsfall från säkerhetsdomstolarna till civila domstolar. Däremot har inget presidentdekret utfärdats som formellt förbjuder förekomsten av säkerhetsdomstolarna och eftersom dessa inrättades genom presidentdekret finns det de som menar att domstolarna måste avskaffas på samma sätt. Enligt MR-organisationen Al-Haq opererar säkerhetsdomstolarna dock inte längre i praktiken.

6. Personlig frihet

Israels agerande på Västbanken/Gaza

Frihetsberövande

Efter stängningar 1995 av de flesta av IDF:s interneringsläger på de ockuperade områdena förs numera de flesta palestinska fångar till fängelser i själva Israel i strid med Genèvekonventionen. Enligt Internationella rödakorskommittén (ICRC) finns omkring 10 600 palestinier i israelisk

fångenskap varav 7 189 i fängelse, 2 810 i häkten i israeliska militärläger på de ockuperade områdena, 377 i provisoriska häktningscenter och 222 i förhørscenter. Den absoluta merparten av dessa är säkerhetsfångar.

Frihetsberövanden utan rättegång förekommer främst i form av så kallat administrativt frihetsberövande. Sådana frihetsberövanden som sker i Israel regleras numera i israelisk lag medan de som sker på de ockuperade områdena regleras genom militära order. Det är den israeliska befälhavaren över regionen som utfärdar militärorder. Dessa meddelas sällan till den palestinska civilbefolkningen som ofta medvetandegörs om militära order först när de tillämpas. Med hänvisning till säkerhetsskäl har militära myndigheter haft befogenhet att besluta om administrativ internering under en period på sex månader, med möjlighet till förlängning. Lagstiftningen innehåller särskilda bestämmelser för behandlingen av unga lagöverträdare, men de följs inte alltid. Före den andra intifadan fanns färre än 20 palestinier under administrativt frihetsberövande i Israel. Enligt ICRC finns för närvarande 644 palestinier i administrativt förvar.

Enligt ICRC sitter totalt cirka 450 minderåriga palestinier i israeliskt fängelse. Majoriteten har arresterats för brott mot säkerhetslagstiftningen och hålls inte sällan i förvar tillsammans med vuxna frihetsberövade. Israeliska och palestinska MR-organisationer rapporterar att barn utsatts för förnedrande behandling i israeliska fängelser.

ICRC besöker regelbundet fångar i israeliska fängelser och har inga problem att få tillträde.

MR-organisationer konstaterar att förhållandena i fängelser för palestinska fångar (både för sedvanliga brott dömda personer och säkerhetsfångar) inte är tillfredsställande, även om förbättringar skett. Överbeläggning, trångboddhet, generande kroppsvisitation och avsaknad av möjligheter att kunna kommunicera med nära anhöriga förefaller vara de främsta problemen. Dit hör också bristande tillgång till försvarsadvokat vilket också har noterats av FN:s kommitté för mänskliga rättigheter.

I augusti 2002 utfärdade IDF en militärorder enligt vilken palestinier kan bli tvångsförflyttade från Västbanken till Gaza. Ordern har i första hand tillämpats på personer som befinner sig i administrativt förvar. Flera beslut om tvångsförflyttningar har tagits sedan dess. Enligt den israeliska människorättsorganisationen B'tselem har totalt 32 personer tvångsförflyttats från Västbanken till Gaza.

Begränsningar i rörelsefriheten

Byggnationen av en separationsbarriär på ockuperad mark fortsatte under 2005 trots att den internationella domstolen i Haag (International Court of Justice, ICJ) i ett rådgivande yttrande i juli 2004 kom fram till att den del av separationsbarriären som byggs på ockuperad mark strider mot folkrätten och således bör stoppas och den palestinska befolkningen kompenseras. I september 2005 kom Israels högsta domstol, till skillnad från ICJ, fram till att stängslet inte som sådant strider mot folkrätten, utan att varje sträckning måste bedömas enskilt. Domstolen ansåg att barriärens sträckning kan vara motiverad av säkerhetsskäl, bland annat med hänvisning till bosättningarna. I linje med tidigare yttranden om att sträckningen måste ta humanitära hänsyn slog domstolen fast att sträckningen av barriären runt bosättningen Alfei Menashe utanför den palestinska staden Qalqiliya måste ändras.

Enligt United Nations Office for Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA) har 214 kilometer av barriären färdigställts per juli 2005. När barriären står färdig beräknas den vara 670 kilometer lång. Om nuvarande sträckning ligger fast kommer 25,4 procent av barriären att byggas längs den gröna linjen, det vill säga 1949 års stilleståndslinje. 10,1 procent av Västbanken kommer att hamna på västra sidan av barriären.

Separationsbarriären skiljer invånarna från deras jordbruksland, arbetsplatser, skolor, vårdinrättningar och annan social service. Enligt UNOCHA måste omkring 5 000 palestinier, som hamnat mellan barriären och den "gröna linjen" (alltså på palestinsk ockuperad mark men på västra sidan av separationsbarriären), ansöka om särskilt tillstånd för att vistas där de bor. Om muren färdigställs enligt beslutad sträckning kommer 49 000 palestinier att finna sig i denna situation, enligt UNOCHA. Genom israelisk militärorder är området ett stängt område och endast israeliska medborgare, personer med uppehållstillstånd i Israel eller de som äger rätt att bli israeliska medborgare äger tillträde utan särskilt tillstånd.

Antalet israeliska fasta *check-points* på Västbanken har, enligt UNOCHA, minskat under 2005. Däremot har antalet rörliga *check-points* enligt UNOCHA sannolikt ökat. Israeliska armén inför ofta och utan förvarning utgångsförbud i städerna på Västbanken. I antal timmar har förekomsten av utgångsförbud minskat i förhållande till intifadans första år.

Efter det israeliska tillbakadragandet från Gaza har området varit mer eller mindre helt avskärmat från omvärlden. Palestinska arbetare från Gaza tillåts i princip inte längre arbeta i Israel och godstrafiken mellan området och Israel har avtagit drastiskt. Förhandlingar avseende den framtida gränshanteringen sker under vägledning av Kvartettens (FN, EU, USA och Ryssland) särskilda sändebud, före detta Världsbankschefen Wolfensohn.

FN:s särskilde rapportör för israeliska kränkningar av de mänskliga rättigheterna i de ockuperade områdena hävdar att den "yttre och inre avstängningspolitiken" utgör en av de främsta faktorerna som påverkar MR-situationen i de ockuperade områdena. Avstängningarna förhindrar palestinier att resa in i Israel och att resa mellan orter på Västbanken samt mellan Västbanken och Gaza. Detsamma gäller varutransporter.

Palestinier, även om de innehar ett medborgarskap i ett tredje land, betraktas i praktiken som statslösa av israeliska myndigheter. Samtliga palestinier, vare sig de är statslösa eller medborgare i tredje land, förvägras normalt utresa från flygplatsen Ben Gurion i Tel Aviv. Utresa kräver särskilt tillstånd.

Statslösa palestinier eller palestinier med medborgarskap i tredje land förvägras återresa till Västbanken eller Gaza om de vistats utomlands under 3-5 år utan att de under den tiden besökt sin hemtrakt. Så länge Israel kontrollerar Gazas gränser är dessa bestämmelser fortsatt i kraft.

Israels agerande i östra Jerusalem

De rättssäkerhetsgarantier som finns i israelisk lag tillämpas i alla mål som gäller personer med hemvist i staden.

Den palestinska myndigheten

Frihetsberövande

Ett svagt rättsväsende och en mångfald av säkerhetsorganisationer och miliser medför att frihetsberövande utan rättslig grund är relativt utbrett på de palestinska områdena. Det förekommer att personer hålls häktade trots att palestinska domstolar beslutat om deras frigivning.

De olika palestinska säkerhetsstyrkorna har egna häkten. MR-organisationer saknar tillträde till vissa av de platser där människor hålls häktade, särskilt hos den militära underrättelsetjänsten. Tillgången på korrekt information om det totala antalet häktade är därför bristfällig. ICRC beviljas dock generellt sett tillträde till häkten och fängelser. Enligt ICRC satt 1 450 personer i palestinskt häkte eller fängelse i oktober 2005. En majoritet av dessa satt fängslade i avvaktan på rättegång.

Under perioden mars-juni 2002 blev flertalet palestinska fängelser och häkten utsatta för israeliska attacker. Byggnaderna skadades delvis eller förstördes. Många av dem som då satt häktade/arresterade flydde då ur fängelserna.

Rörelsefrihet

Palestiniernas rörelsefrihet begränsas av det faktum att palestinier i omvärldens ögon i normalfallet betraktas som statslösa.

7. Straffrihet

Israels agerande på Västbanken/Gaza

Israeliska myndigheter har kritiserats för brister i ansträngningarna att beivra brott som begås av israeliska civila, ofta bosättare, eller av armén mot palestinier. De flesta av anmälningarna leder inte till påföljd. Enligt B'tselem har 132 undersökningar initierats mot israeliska säkerhetsstyrkor sedan den andra intifadans utbrott. I juni 2005 hade åtal väckts i 28 fall. Av dessa resulterade 7 fall i fällande domar.

Det israeliska parlamentet antog nyligen en lag som innebär att staten avsäger sig ansvaret att betala kompensation till palestinier för skador åsamkade av IDF. Lagen gäller retroaktivt från den 29 september år 2000. Detta innebär att skador som åsamkats under den andra intifadan inte kommer att kompenseras. Lagen har ännu inte trätt i kraft eftersom Högsta Domstolen kommer att pröva om den är förenlig med Israels *Basic Law*.

Den palestinska myndigheten

Den palestinska myndigheten har brustit i ansträngningarna att beivra brott som begås av palestinska civila eller av palestinska säkerhetstjänsten mot israeler på Västbanken/Gaza. Den har även brustit i ansträngningarna att beivra brott mot palestinier. Detta gäller framför allt palestinier misstänkta för att ha dödat andra palestinier som uppgetts vara kollaboratörer.

8. Yttrande- och mediafrihet

Israels agerande på Västbanken/Gaza

Yttrandefriheten på ockuperat område är bristfällig. Offentligt stöd för grupper som önskar Israels förgörelse är förbjudet. Sedan 1994 accepterar Israel offentligt användande av palestinska symboler som den palestinska flaggan. Allt material som kan sägas beröra den israeliska statens säkerhet underställs censorn före publicering, vilket innebär en viss inskränkning i yttrandefriheten. Censorn anses agera hårdare mot palestinsk media än mot israelisk eller internationell press.

Under den andra intifadan har IDF gjort intrång på palestinska radio- och TV stationer samt tidningsredaktioner och förstört material och inredning vid ett flertal tillfällen. Många journalister, både arabiska och internationella, har vägrats tillträde till orter på de ockuperade områdena. De har också beskjutits och i vissa fall skadats eller dödats under bevakningen av intifadan.

Israels agerande i östra Jerusalem

Samma mediafrihet tillämpas som i Israel i övrigt. År 2001 stängde Israel palestinska institutioner i östra Jerusalem, bland annat det så kallade *Orient House* som användes av PLO/PA för internationella högnivåkontakter. Dessa institutioner har hållits stängda sedan dess.

Palestinska myndigheten

Basic Law (art 19) garanterar att varje person ska åtnjuta yttrandefrihet. Tryckfrihetslagen (art. 2) garanterar fri press och publicering samt åsiktsfrihet. Yttrande- och mediafrihet begränsas dock genom självcensur. En kritisk debatt förs icke desto mindre, bland annat pådriven av ett aktivt och livskraftigt civilt samhälle.

Den palestinska myndigheten äger två av de tre största dagstidningarna på de palestinska områdena, liksom flera av de lokala TV- och radiokanalerna. Därutöver finns en uppsjö av privata tv- och radiostationer, varav de flesta på Västbanken. Det finns även oppositionell press som uttrycker sig självständigt. Många palestinier har tillgång till arabiska satellitkanaler, vars rapportering får stort genomslag. MR-organisationer förhindras inte från att publicera kritik mot myndigheten. Internet kan användas utan restriktioner.

Den palestinska myndigheten har vid ett flertal tillfällen tillfälligt stängt medier som riktat kritik mot myndigheten. Journalister har arresterats, ibland i några timmar, ibland i flera veckor. PICCR har rapporterat om attacker mot journalister utförda av militanta palestinska grupper.

9. De politiska institutionerna

De första fria president- och parlamentsvalen på Västbanken, inklusive östra Jerusalem, och Gaza ägde rum 1996. Presidentvalet vanns av Yassir Arafat. Till det lagstiftande rådet (*Palestinian Legislative Council*) PLC valdes 88 medlemmar varav 35 var oberoende politiker, vissa kritiska mot Arafat och hans Fatah-fraktion. De islamistiska grupperna Hamas och Islamiska Jihad samt ett par vänsterpartier bojkottade valen.

Efter Arafats död hösten 2004 valdes Abu Mazen till ny president för den palestinska myndigheten efter allmänna val. Sedan december 2004 har tre omgångar lokalval avhållits, de första sedan 1976. Ytterligare omgångar planeras till slutet av 2005 och början av 2006. Val till PLC skulle enligt den ursprungliga tidsplanen genomförts sommaren 2005 men har senarelagts och planeras nu äga rum den 25 januari 2006.

PLC möts under normala förhållanden i Gaza och i Ramallah på Västbanken. Under intifadan har inskränkningar i rörelsefriheten för ledamöterna förhindrat PLC från att mötas i plenarsession, vilket undergrävt lagstiftningsprocessen.

Den lagstiftning som antas i rådet måste promulgeras av presidenten för att vinna rättskraft. Ett slags förstadium till en konstitution, den så kallade *Basic Law*, som bland annat reglerar de olika palestinska institutionernas befogenheter, promulgerades av presidenten i maj 2002.

En växande kritik har riktats från det civila samhället och från oberoende politiker mot den palestinska myndighetens maktutövning. Här åsyftas den verkställande maktens obehöriga påverkan på rättssystemet och också fenomen som tjänstetillsättningar på politiska grunder och känslighet för kritisk granskning av utomstående. Kritik har riktats - både från det civila samhället och från givarhåll - mot omfattningen av de palestinska säkerhetsstyrkorna, som uppskattas till ca 50 000 personer. Under året har dock inledande steg tagits för en reform av säkerhetssektorn.

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Det finns ingen minimilön på Västbanken/Gaza. Före intifadans utbrott kunde en familj försörja sig på en heltidsarbetandes lön. En normal arbetsvecka är mellan 45 och 48 timmar. Fackföreningar tillåts verka.

Den palestinska myndighetens arbetsmarknadsministerium är ansvarigt för att inspektera arbetsplatser och att genomdriva minimistandard för säkerhet på arbetsplatsen. Det har dock begränsade resurser att göra detta. År 2003 antogs en palestinsk socialförsäkringslag som innefattar ett försäkringsskydd mot arbetsrelaterade olyckor.

Basic Law stipulerar rätten till arbete för varje medborgare och att det är den palestinska myndighetens skyldighet att förse varje arbetsför individ med arbete. Enligt art. 26 har varje medborgare lika möjligheter att söka arbete inom den palestinska förvaltningen. PICCR tar emot klagomål gällande orättvis behandling vid tillsättning av tjänster på ministerier och andra statliga institutioner. En stor del av tjänsterna hade tillsatts genom *wasta*, d.v.s. nepotism.

Den ekonomiska nedgången på de palestinska områdena har medfört ökad arbetslöshet. Samtidigt som tusentals arbetstillfällen har gått förlorade har den palestinska arbetskraften ökat kraftigt sedan september 2000 (den årliga befolkningstillväxten ligger över 3 procent). I juni 2005 uppskattade den palestinska statistiska centralbyrån (PCBS) arbetslösheten till drygt 26 procent på de palestinska områdena. Detta kan jämföras med 10 procent i slutet av år 2000.

Före intifadan arbetade ungefär 125 000 palestinier i Israel (20 procent av den palestinska arbetskraften). Denna siffra har avtagit drastiskt sedan dess. Separationsbarriären och begränsningar i rörelsefriheten på Västbanken

försvårar för palestinier att arbeta i Israel. Samma sak gäller för Gaza där gränsen till Israel mer eller mindre stängts för palestinska arbetare efter tillbakadragandet. Israel har aviserat att palestinsk arbetskraft från 2008 inte kommer att beviljas tillträde till den israeliska arbetsmarknaden. Israel är självfallet i sin fulla rätt att reglera inflödet av utländsk arbetskraft.

Avstängningar och utgångsförbud har resulterat i att produktionen i de viktigaste industrizonerna (på gränsen mellan Israel och ockuperat område) nästan avstannat. Jordbruket, som är huvudinkomstkälla för en stor del av befolkningen, har också drabbats hårt till följd av att jordbruksmark förstörs i samband med israeliska militära operationer. Avstängningar och utgångsförbud har försvårat böndernas arbete. Situationen är särskilt svår för jordbrukarna som lever i närheten av separationsbarriären.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Palestinier som bor i Jerusalem omfattas av det israeliska sjukförsäkringssystemet som inkluderar offentlig hälsovård. Tillgången på högkvalitativ sjukvård i Jerusalem är god. Men separationsbarriären som för närvarande byggs i och kring Jerusalem gör det svårt för många palestinier att nå fram till två av de stora specialistsjukhusen avsedda för palestinier.

Den palestinska myndigheten fördelade 8,8 procent av 2004 års budget till hälsosektorn. År 2005 tilldelades hälsosektorn 7,6 procent av budgeten enligt MR-organisationen *Al-Mezan*.

Palestinier på Västbanken och Gaza omfattas inte automatiskt av någon offentlig hälso- och sjukvård. Trots att den palestinska myndigheten de senaste åren gjort stora ansträngningar att bygga ut sjukvården råder alltså stora brister. För vård på privatsjukhus betalar patienten vårdkostnaden. På offentliga sjukhus är vårdkostnaden subventionerad. Akut sjukvård eller humanitära fall är ibland undantagen från egenavgift. De palestinier som finns registrerade som flyktingar hos FN:s flyktingorgan United Nations Relief and Work Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA) åtnjuter primär- och sjukhusvård mot mindre avgifter.

Alltfler palestinier tecknar privata sjukförsäkringar. Sjukvård är gratis för den palestinska myndighetens anställda. Den yrkesaktiva befolkningen har den bästa sjukförsäkringen, medan andra grupper, till exempel arbetslösa, kvinnor och äldre, har ett sämre skydd.

Intifadan har haft allvarliga konsekvenser för hälsosituationen på de palestinska områdena eftersom levnadsstandarden fallit och den sociala servicen, inklusive sjukvård, har påtagligt försämrats till följd av striderna och den israeliska avstängningspolitiken.

Förutom de rehabiliteringsbehov som orsakats av våldet, har det också konsekvenser för befolkningens mentala hälsa. Detta gäller inte minst barnen, som efter fem års våld uppvisar en påtaglig ökning av traumasymptom.

De organisationer som är verksamma inom den palestinska vårdsektorn, inkl ICRC och UNRWA, har under hela intifadan haft problem med tillträde till och inom de palestinska områdena. ICRC och UNOCHA har rapporterat om fall då ambulanser fördröjts vid vägsprårrar och då ambulanser beskjutits av den israeliska armén. Människorättsorganisationer uppger att den israeliska armén vid flera tillfällen förhindrat tillträde för sjukvårdspersonal som sökt vårda skadade under striderna.

12. Rätten till utbildning

Palestinska barn i Jerusalem har tillgång till gratis utbildning. Palestinska och judiska barn i Jerusalem går i allmänhet i olika skolor. Pojkar och flickor skiljs ofta åt i undervisningen. Separationsbarriären som för närvarande byggs i Jerusalem gör det svårt eller omöjligt för många palestinska barn i Jerusalems förorter att ta sig till sina skolor.

På de palestinsk-kontrollerade områdena finns tre typer av skolor - allmänna, privata och UNRWA-skolor. En del av de privata palestinska skolorna finansieras av muslimska religiösa stiftelser, andra av kristna samfund. Utbildningssystemet skiljer sig åt mellan Västbanken och Gaza. Den snabba befolkningsökningen skapar kapacitetsproblem för skolväsendet. Enligt MR-organisationen *Al-Mezan* tillägnas 14,1 procent av 2005 års statsbudget till utbildningssektorn.

Enligt Världsbanken är 96,3 procent av männen och 87,4 procent av kvinnorna läskunniga.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Avstängningarna och utgångsförbuden har försatt den palestinska ekonomin i djup kris. Detta påverkar generellt sett den palestinska levnadsstandarden. BNP per capita har fallit sedan intifadans början. 2003 uppgick BNP/capita till 1 190 USD enligt Världsbanken. Fattigdomen har ökat drastiskt. Enligt uppgifter från UNOCHA i juli 2005 lever 67 procent av palestinerna på Västbanken och Gaza under fattigdomsgränsen. Detta kan jämföras med 21 procent före intifadan.

Möjligheterna för den palestinska myndighetens institutioner att tillhandahålla grundläggande social service undergrävs av den ekonomiska krisen, avstängningspolitiken samt av utgångsförbuden. Livsmedel kan inte

transporteras från landsbygd till stad, sjukvårdstransporter stoppas eller fördröjs, lärare och elever har svårt att ta sig till skolor och så vidare.

I de ockuperade områdena demolerar den israeliska armén hus med hänvisning till säkerhetskrav, som bestraffning och när byggnadstillstånd saknas. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter uppmanar Israel att upphöra med husdemoleringar. B'teselm gör gällande att den israeliska armén från och med februari 2005 upphört med att demolera hus som bestraffning. Däremot fortsätter demolering av hus som saknar byggnadstillstånd. Det är näst intill omöjligt för palestinier i östra Jerusalem att få ett byggnadstillstånd beviljat för obebyggd tomt.

Under 2005 har 235 hus demolerats varav 202 på Västbanken och 33 i Gaza enligt UNOCHA. Majoriteten av dessa har rivits eftersom byggnadstillstånd saknats.

14. Kvinnans ställning

Det palestinska samhället kan i många avseenden fortfarande ses som patriarkaliskt. Direkt eller indirekt tar detta sig uttryck i höga födelsetal, få förvärvsarbetande kvinnor, få kvinnor på ledande positioner samt i en diskriminerande familjelagstiftning. Preferens för söner påverkar befolkningens sammansättning, en snedfördelning som kan förklaras med illegala aborter och könsbetingade skillnader i omvårdnad. Tidiga äktenskap är vanligt förekommande. Palestinska kvinnoorganisationer bedriver lobbying för att höja lagliga åldern för äktenskap från 15 till 18 år för kvinnor.

Enligt *Basic Law* ska alla medborgare oavsett ras, religion eller kön åtnjuta lika rättigheter. Trots detta gör man skillnad på män och kvinnor i utkastet till strafflag. Detta gäller t.ex. hedersrelaterat våld.

Kvinnor är underrepresenterade i det politiska, ekonomiska och sociala samhällssfärerna. Endast 13,5 procent av kvinnorna över 15 år är enligt PCBS förvärvsarbetande. Kvinnor är kraftigt underrepresenterade i regeringen och i PLC. Vid den tredje omgången av lokalvalen som anordnades i september 2005 tillämpades kvotering för att få in fler kvinnor i de lokala styrelseorganen.

Skolan är ett av de mest jämställda områdena i det palestinska samhället. I skolans lägre årskurser finns det inga nämnbara skillnader mellan pojkar och flickor vad gäller möjligheter. Enligt PCBS genomgår omkring 75 procent av kvinnorna motsvarande gymnasieutbildning. Motsvarande siffra för pojkar är 67,6 procent.

Brottsstatistiken innehåller inga tillförlitliga siffror om våld mot kvinnor. Polisanmälan görs sällan på grund av de sociala tabun som omgärdar dessa

frågor. Våld inom familjen och så kallade hedersmord ses av många som interna familjeangelägenheter. Socialarbetare vittnar om våld mot kvinnor och flickor i hem och skolor. Våldet mot kvinnor har ökat till följd av utgångsförbud, massarbetslöshet etc. under de senaste årens socioekonomiska kris. 52 procent av gifta kvinnor är utsatta för någon typ av våld i hemmet enligt den palestinska organisationen *Bisan Center for Research*.

Ett särskilt ministerium för kvinnofrågor etablerades 2003 i syfte att bevaka jämställdhetsfrågor inom de palestinska institutionerna och samhället i stort.

15. Barnets rättigheter

Ungefär hälften av den palestinska befolkningen på Västbanken och Gaza är under 15 år. Myndighetsåldern är 18 år. Den jordanska lag som delvis tillämpas på Västbanken stipulerar att barnen är straffmyndiga vid 7 års ålder (ett lagförslag om att höja åldern till 9 år har överlämnats av regeringen för behandling i parlamentet). Enligt ICRC fastställer en israelisk militärorder straffmyndighetsåldern till 12 år.

Palestinier över 16 år definieras som vuxna enligt israeliska militärorder. Detta står i strid med konventionen om barnets rättigheter vilket FN:s kommitté för barnets rättigheter konstaterade 2002. Kommittén rekommenderade att Israel upphäver dessa bestämmelser och anpassar regelverket till barnkonventionens definition på 18 år. Denna rekommendation har inte följts av Israel.

När palestinska barn arresteras av Israel av säkerhetsskäl genomförs förhör utan möjlighet för barnet att ha kontakt med advokat eller släktingar. Påtvingade erkännanden förekommer under förhör. Barnen döms i militärdomstol och fängslas. Det finns också barn i administrativt förvar. Dessa barn kan sitta fängslade utan rättegång under längre tidsperioder. Det finns olika uppskattningar om det totala antalet barn som är fängslade. Organisationen Defence for Children International (DCI) hävdar att det av säkerhetsskäl finns omkring 340 barn i israeliska häkten eller fängelser. Enligt ICRC sitter totalt 450 barn i israeliskt fängelse. Denna siffra omfattar även barn som inte klassificeras som säkerhetsfångar.

Många barn och ungdomar antas lida av psykosomatiska problem som ett resultat av situationen på de ockuperade områdena. Barnarbete förekommer i ökad omfattning. Våld mot barn förekommer, i synnerhet i områden med hög arbetslöshet.

661 barn har dödats av israeliska armén sedan september 2000, enligt B'tselem. Därtill kommer tusentals skadade varav flera hundra erhållit fysiska men för livet.

Existerande straff- och arbetsrätt på Västbanken och Gazaremsan skyddar barn. Den palestinska myndigheten har utfäst sig att följa konventionen om barnets rättigheter, men det förekommer häktningar av minderåriga. DCI uppskattar att det finns ett 20-tal palestinska barn i palestinska häkten.

16. Olika befolkningsgruppers situation (etniska, religiösa, minoriteter, urbefolkningar med flera)

I jämförelse med israeler är palestinier rättsligt missgynnade på de av Israel ockuperade områdena. Diskrimineringen omfattar rätten till bostad, möjligheten till byggnadslov, tillgång till sjukvård, utbildning och socialvård. Diskriminering äger också rum när det gäller vattentilldelningen till de palestinska områdena.

Sedan ockupationen av östra Jerusalem 1967 har Israel fört en politik som diskriminerat stadens palestinska befolkning i frågor rörande landanvändning, bebyggelse, och till och med rätten att vistas i staden. Det är näst intill omöjligt för palestinier att erhålla byggnadstillstånd. I takt med att separationsbarriären färdigställs kommer tillgängligheten för palestinier till staden att avta drastiskt. För närvarande pågår därför en påtaglig inflyttning av palestinier till östra Jerusalem. Eftersom byggnadslov beviljas endast i undantagsfall kommer trångboddheten att öka i de palestinska delarna av staden. Det övergripande målet för politiken är enligt många bedömare att skapa geografiska och demografiska fakta som befäster den israeliska kontrollen över östra Jerusalem.

Religionsfrihet råder på de palestinska områdena. Ungefär 2 procent av den palestinska befolkningen är kristna. Någon utbredd diskriminering av kristna kan inte sägas förekomma. Under året har dock våldsamma konfrontationer mellan muslimska och kristna palestinier förekommit.

Beduinernas situation uppmärksammas sällan internationellt. Beduinbefolkningen på Västbanken har tvångsförflyttats från boplatser när marken tagits i anspråk för israeliska bosättningar. Flera rättsfall har anhängiggjorts i israelisk domstol rörande rättigheterna till marken.

Samaritanerna åtnjuter vissa privilegier för att kunna behålla sin unika kultur. De har stadgad rätt till en plats i det palestinska parlamentet, PLC.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning

Frågan om homosexuellas situation förekommer mycket sällan i den samhällsdebatten på de palestinska områdena. Ingen hänvisning görs till sexuell läggning i *Basic Law*. Lagutkastet till strafflag (*Palestinian Penal Code*) betraktar homosexualitet som ett brott. På de palestinska områdena är de homosexuella generellt socialt marginaliserade. Det förekommer att de blir utsatta för hot.

18. Flyktingars rättigheter

Ett särskilt FN-organ, UNRWA, tillskapades 1950 för att bistå palestinier som blev flyktingar i samband med det israelisk-arabiska kriget 1948. Idag räknas även ättlingar till dessa som flyktingar. Flyktingfrågan utgör en av slutstatusfrågorna i fredsprocessen mellan Israel och palestinierna.

I oktober 2005 fanns 4,2 miljoner palestinier registrerade som flyktingar hos flyktingorganet UNRWA, varav drygt 1,6 miljoner på Västbanken och i Gaza. I Gaza beräknas omkring 80 procent av befolkningen vara flyktingar, ett faktum som givetvis sätter sin prägel på hela samhällslivet.

19. Funktionshindrades situation

Före den andra intifadan uppskattades att 1,5 procent av den palestinska befolkningen var funktionshindrad. Det saknas tillförlitlig statistik av situationen i dagsläget men under intifadan har antalet funktionshindrade ökat påtagligt, vilket ställer höga krav på rehabiliteringsinsatser och särskilda åtgärder

Funktionshindrade missgynnas i det palestinska samhället, bland annat på undervisningsområdet och arbetsmarknaden. Den palestinska myndigheten har antagit en lag om att minst 5 procent av de offentligtanställda ska vara funktionshindrade. Enligt palestinska MR-organisationer respekteras inte detta i praktiken.

ÖVRIGT

20. Oberoende organisationer för mänskliga rättigheter

Ett stort antal palestinska, israeliska och internationella MR-organisationer verkar på de palestinska områdena. De utövar en viktig kritisk granskning av situationen för de mänskliga rättigheterna, på de ockuperade områdena.

Givarsamfundet ger ett omfattande stöd till palestinska MR-organisationer,. Sverige ger stöd till ett 15-tal palestinska och israeliska organisationer.

Organisationen PICCR följer upp klagomål från allmänheten som gäller rättsväsendet, den lagstiftande och den beslutfattande maktens myndighetsutövande. Verksamheten finansieras bland annat av Sverige.

21. Fältverksamhet eller rådgivning på området mänskliga rättigheter

FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna har utsett en särskild rapportör för hur den israeliska ockupationen inverkar på den palestinska befolkningens mänskliga rättigheter. Rapporter presenteras löpande, baserade på besök i området.

Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR) ger stöd till att förbättra respekten för de mänskliga rättigheterna i regionen.

FN:s särskilda rapportör för MR-försvarare besökte de ockuperade områden under hösten 2005. På en presskonferens uttryckte rapportören en tydlig kritik mot Israel för landets restriktiva riktlinjer när det gäller MR-försvarares tillträde till de ockuperade områdena.